

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku A. Z.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o prawo do emerytury oraz o prawo do emerytury kolejowej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 kwietnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 8 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Ubezpieczony A. Z. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 8 lutego 2017 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: art. 43 ust. 2, art. 184 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej ustawa emerytalna) w związku z art. 40 tej ustawy, przez błędną ich wykładnię, co w konsekwencji doprowadziło do odmowy ustalenia powodowi prawa do emerytury; art. 50 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 40 tej ustawy, przez błędną ich wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że A. Z. nie nabył prawa do emerytury kolejowej, a także naruszenie prawa procesowego mającego wpływ na wynik sprawy: art. 1 k.p.c. w związku z art. 328 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c., przez niezgodne z treścią odwołania, a

wynikające z zawężenia zakresu rozpoznania wyłącznie do prawa powoda do emerytury kolejowej, nierozpoznanie istoty sprawy, a tym samym brak rozważań Sądu Apelacyjnego w zakresie prawa ubezpieczonego do emerytury z art. 184 ustawy emerytalnej, które to prawo było elementem zaskarżonej odwołaniem z dnia 8 kwietnia 2016 r. decyzji z dnia 31 marca 2016 r.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, „albowiem jest ona oczywiście uzasadniona, a co więcej w sprawie występują istotne zagadnienia prawne sprowadzające się do pytań: czy przelicznik, o jakim mowa w art. 43 ust. 2 u.e.r.f.u.s., należy stosować przy obliczaniu wymiaru okresów pracy w warunkach szczególnych z art. 184 tej ustawy i przy obliczaniu przysługującej na jego podstawie wysokości emerytury z tytułu pracy w tych warunkach, a w tym przy obliczaniu wymiaru okresów składkowych i nieskładkowych przy ustalaniu prawa do tego właśnie świadczenia? Czy 50 u.e.r.f.u.s. w związku z art. 40 u.e.r.f.u.s. ma zastosowanie wyłącznie do kobiet, czy znajduje on też zastosowanie i ewentualnie w jakich przypadkach do mężczyzn urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r.?”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1

gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Gdy idzie o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to trzeba wskazać, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego oraz doktryny istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego należy w tym kontekście rozumieć zatem jako konieczność uzasadnienia, dlaczego rozpoznanie skargi kasacyjnej będzie służyło rozwojowi prawa. Podkreślić przy tym należy, że przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może być powoływaniem okoliczności istotnych tylko w ocenie samej strony, ale muszą one ściśle nawiązywać do przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno zatem przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie – wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi

jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., sygn. akt II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883).

Gdy idzie o sformułowane przez skarżącego jako istotne zagadnienie prawne pytanie „czy przelicznik, o jakim mowa w art. 43 ust. 2 u.e.r.f.u.s., należy stosować przy obliczaniu wymiaru okresów pracy w warunkach szczególnych z art. 184 tej ustawy i przy obliczaniu przysługującej na jego podstawie wysokości emerytury z tytułu pracy w tych warunkach, a w tym przy obliczaniu wymiaru okresów składkowych i nieskładkowych przy ustalaniu prawa do tego właśnie świadczenia?”, to przypomnieć należy, że wyrok Sądu pierwszej instancji oddalający odwołanie od decyzji z dnia 10 marca 2016 r. (o prawo do emerytury z na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej) uprawomocnił się wobec niewniesienia przez ubezpieczonego w tym zakresie apelacji. Dlatego na etapie postępowania apelacyjnego rozstrzygane było wyłącznie prawo ubezpieczonego do emerytury kolejowej (na mocy wyroku Sądu Apelacyjnego, zgodnie z zakresem zaskarżenia, zmieniono wyrok Sądu Okręgowego w punkcie 2., który dotyczył decyzji z dnia 31 marca 2016 r.).

Przez istotne zagadnienie prawne, należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie, chodzi o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z

podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003). W konsekwencji przedstawione zagadnienie prawne nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż nie odnosi się do przedmiotu sprawy na etapie postępowania przed Sądem drugiej instancji.

Co się tyczy natomiast zagadnienia sformułowanego jako pytanie „Czy 50 u.e.r.f.u.s. w związku z art. 40 u.e.r.f.u.s. ma zastosowanie wyłącznie do kobiet, czy znajduje on też zastosowanie i ewentualnie w jakich przypadkach do mężczyzn urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r.?”, to należy wskazać, że przepisów powyższych nie można wyklądać w oderwaniu od założeń i celów reformy systemu świadczeń społecznych przyjętej od dnia 1 stycznia 1999 r., w następstwie której regulacje zawarte w obu analizowanych przepisach znalazły się w obowiązującym porządku prawnym. Obowiązujący od 1 stycznia 1999 r. system miał charakteryzować się ograniczeniem zakresu podmiotowego wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, które wynikało z założeń i celów reformy systemu świadczeń społecznych. Jednym z celów reformy było urzeczywistnienie prawa do zabezpieczenia społecznego w aktualnych warunkach demograficznych i gospodarczych, między innymi reforma systemu emerytalno-rentowego miała na celu między innymi ograniczenie uprawnień wcześniejszej emerytury i ujednolicenie wieku emerytalnego. Struktura ustawy jednoznacznie wskazuje na to, że zamiarem ustawodawcy było ewolucyjne kształtowanie emerytur, z uwzględnieniem m.in. praw nabytych. Ogólnie ustawa utrzymała bowiem dotychczasowe zasady wcześniejszego przechodzenia na emeryturę urodzonym przed 1 stycznia 1949 r., natomiast ograniczyła takie możliwości dla urodzonych po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r., wygaszając stopniowo dotychczasowe uprawnienia. Takie ukształtowanie uprawnień jest następstwem zaaprobowanej w orzecznictwie Trybunału

Konstytucyjnego reguły, że wprowadzony ustawą emerytalną nowy system świadczeń emerytalnych przewiduje wprowadzić przejściowe utrzymanie przywilejów dotyczących możliwości nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, ale co do zasady odnosi się tylko do tych ubezpieczonych, którzy w dniu wejścia w życie tej ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli, bez względu na płeć, wiek co najmniej 50 lat, a więc urodzili się nie później niż w dniu 31 grudnia 1948 r. Odstępstwo od tej zasady dotyczące osób, które urodziły się w latach 1949 - 1968, jest zaś obwarowane kolejnymi warunkami (między innymi polegającymi na spełnieniu przesłanek nabycia prawa do emerytury do dnia 31 grudnia 2008 r.) i stanowi wyraz „stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień z uwzględnieniem zasad łagodnej ewolucji” (por. m.in. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, OTK ZU 1999 nr 5, poz. 100, z dnia 4 stycznia 2000 r., K 18/99, OTK ZU 2000 nr 1, poz. 1 oraz K 1/00, OTK 2000 nr 6, poz. 185 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2016 r., I UK 151/15, LEX nr 2050671; z dnia 6 lutego 2009 r., I UK 243/08, LEX nr 571847; dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 217/10, LEX nr 950438).

W podsumowaniu, nowy system emerytalny nie gwarantuje każdej osobie urodzonej po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r. prawa do emerytury na podstawie przepisów przejściowych. Również regulacja zawarta w art. 50 ustawy emerytalnej ma charakter przejściowy. Brzmienie tego przepisu oraz przytoczone orzecznictwo prowadzi wprost do odpowiedzi, że w myśl art. 50 ustawy emerytalnej prawo do emerytury kolejowej, o której mowa w art. 40, przysługuje pracownikom kolejowym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jeżeli spełniają łącznie następujące warunki: 1) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa; 2) warunki do uzyskania emerytury określone w art. 40 (wiek i okresy składkowe i nieskładkowe) spełnią do dnia 31 grudnia 2008 r. W istocie przepis ten nie może dotyczyć mężczyzn. Konieczność spełnienia przez mężczyzn do dnia 31 grudnia 2008 r. warunku osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat prowadzi do tego, że omawiany art. 50 ustawy emerytalnej nie znajdzie zastosowania w stosunku do

żadnego mężczyzny, który urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r., natomiast z regulacji w nim zawartej będą mogły skorzystać wyłącznie kobiety. Takie zaś skutki są zgodne z omówioną wyżej zasadą stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień ograniczającą możliwość wcześniejszego przechodzenia na emeryturę urodzonym po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r. przez postawienie cezury - 31 grudnia 2008 r.

Ponieważ istotnym zagadnieniem prawnym w rozmiennieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa, to w konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 189 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Odnosząc się natomiast do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109, z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494, z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w

uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Przedstawione wyżej uwagi oznaczają, że skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji.

r.g.